

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-311-8-26>

**CATCH ME AT THE LEVEL OF PROFESSIONALISMS:
LEXICAL MARKERS OF PROFESSIONAL BELONGING
OF A VIRTUAL PERSONALITY**

**ВПІЙМАЙ МЕНЕ НА РІВНІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМІВ:
ЛЕКСИЧНІ МАРКЕРИ ФАХОВОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ
ВІРТУАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ**

Morozova I. B.

*Doctor of Philological Sciences,
Professor at the Department
of English Grammar
Odesa I. I. Mechnikov
National University*

Морозова І. Б.

*доктор філологічних наук,
професор кафедри граматики
англійської мови
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова*

Marchenko V. V.

*4th year Student at the Faculty
of Romance and Germanic Philology
Odesa I. I. Mechnikov
National University
Odesa, Ukraine*

Марченко В. В.

*студентка 4 курсу факультету
романо-германської філології
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Наступне дослідження присвячене розгляду лінгвальних можливостей профілювання головного героя кінострічки «Catch me if you can» Френка Ебінейла на лексичному рівні. У розглянутій роботі під профілюванням віртуальної особистості розуміється гіпотетичне окреслення її фахової діяльності задля уподібнення мовця до представників різних професій. Першими до цього методу виявлення персональних особливостей людини, її намірів та компетенцій звернулися криміналісти у 1890-х рр. Після набуття популярності, профілювання стали використовувати у діяльності правоохоронних органів, військової розвідки та спецслужб. Наразі цими техніками оперують тренери, кар'єрні консультанти, спеціалісти з кадрів [5, с. 388]. Крім того, їх застосовують у сфері інформаційної безпеки, під час бізнес-комунікацій і переговорів, з метою запобігання терористичних загроз та потрапляння потенційно небезпечних пасажирів і заборонених до перевезення речовин на борт, задля

викриття схем, спрямованих на отримання незаконної вигоди. Таким чином, доречність проведеної наукової розвідки пояснюється тим, що «кожна сфера життя може впровадити даний метод задля покращення роботи та запобіганню негативним явищам» [1, с. 10].

Актуальність проведеного дослідження впливає із загальних орієнтирів лінгвістики на вивчення специфіки мовленнєвої комунікації, а також підсилюється певною прогалиною у вивченні вербальної мімікрії задля досягнення певних соціальних або психологічних інтенцій.

Об'єктом вивчення є мовленнєві партії Френка Ебігнейла у кінострічці «Catch me if you can».

Предметом аналізу є вживання професіоналізмів у вербальному маскуванні протагоніста протягом фільму.

Метою дослідження є спроба виокремлення типових лексичних ознак професійного мовлення, які показано у стрічці «Catch me if you can».

До безпосередніх завдань наукової розвідки входило: конкретизувати поняття «професіоналізм»; дослідити питому вагу використання фахової лексики у мовленнєвих партіях Френка Ебігнейла; ідентифікувати одиниці професійної лексики, які вживає герой фільму.

Проблемою профілювання особистості займалися такі зарубіжні та українські вчені, як С. Б. Волтерс, І. М. Даньшин, П. Екман, В. А. Лабунська, Б. Де Пауло, О. М. Подільчак, В. Райх, Р. Розенталь, О. Фрай, В. Фрізен, М. Цукерман, К. Шерер та ін. Віддаючи належне їхнім науковим здобуткам, зауважимо, що дотепер багато аспектів вербального профілювання особистості не отримало в лінгвістиці достатнього висвітлення.

У фокусі представленої розвідки—протагоніст стрічки Френк Ебігнейл, якого зіграв Леонардо Ді Капріо. Режисер Стівен Спілберг створив фільм, в основу якого було покладено реальні факти життя експерта-криміналіста в області документарної безпеки Френка Вільяма Ебігнейла-молодшого, більш відомого своїми злочинами, скоєними у 1960-ті роки. Володіючи особливими навичками, у віці 16 років він почав підробляти чеки та переводити їх у готівку спочатку в США, а потім по всьому світу. До досягнення повноліття, завдяки віртуальній майстерності і мистецтву підробки документів, він отримав 2,5 млн доларів за фальшивими чеками. Щоб переховуватися від кримінального відповідальності, він приміряв різні ролі, видаючи себе

за вчителя, пілота, лікаря, поліцейського та адвоката. З огляду на це, було здійснено аналіз мовленнєвих відрізків головного героя на особливості вживання професіоналізмів у зазначених образах. Згідно з дефініцією Т. О. Луковенко, ними є «напівофіційні стилістично марковані мовні одиниці (слова або словосполучення), уживані у професійному мовленні вузьким колом фахівців на позначення відомого поняття» [2, с. 263]. Зазначимо, що на відміну від термінів — «спеціальних слів або словосполучень, які слугують для вираження поняття певної галузі знань і вимагають дефініції для розкриття свого значення» [4, с. 13], професіоналізми є скоріше маркерами належності мовця до певного фаху, а не показниками його професійної компетентності.

З метою введення співрозмовників в оману протагоніст фільму вдається до лексичної мімікрії — явища, яке І. Б. Морозова визначає як «усвідомлене або неусвідомлене уподібнення власного мовлення комунікативним моделям близьким співрозмовнику і відмінними для нього самого» (англ. *mitisgu* – наслідування) [3, с. 122]. За рахунок вживання професійної лексики, головний герой маскується під певного фахівця, що допомагає йому бути визнаним «своїм» у колі людей тієї ж професії.

У процесі розгляду мовленнєвих партій героя нами було визначено кількісні показники вживання одиниць фахової лексики у репрезентації різних професій. Виявлено, що протагоніст фільму оперував переважно професіоналізмами і уникав використання термінів, питома вага яких складає не більше 12% від загального об'єму реплік Френка Ебігнейла. Фахову лексику, особливо на рівні «професійного сленгу», він вживав доволі часто, наприклад, *to hook and book* (арештувати), *to eyeball* (оглядати), *to get small* (зникнути), *to hit and split* (залишати місце злочину). Так, їхня максимальна питома вага зафіксована у імітації мовлення пілота (92, 6%), поліцейського (66,7%) і адвоката (64,7%), а мінімальна, коли він видає себе за вчителя (58,8%) і лікаря (46,3%). Можна зробити висновок, що відсутність навичок оперування фаховою термінологією пояснюється низьким рівнем підготовки, значними прогалинами в освіті та недостатнім досвідом у конкретній галузі. Вдале вживання професіоналізмів вказує на уважність мімїка, здатність добре запам'ятовувати певні лексичні виверти, клішовані фрази і вирази, його зухвалість і акторські здібності. Усі перелічені властивості героя не потребують спеціальної підготовки і не можуть вважатися індикаторами відповідності конкретному фаху.

Отже, підсумовуючи вищесказане, можна дійти висновку, що використання професіоналізмів для репрезентації представників різних сфер діяльності забезпечило успіх Френку Ебігнейлу у відтворенні професійного спілкування пілота, поліцейського і адвоката. Проте, невдала спроба героя мімікувати у медичне середовище і стати «своїм» серед «чужих» в оточенні педагогів є свідченням відсутності відповідних спеціальних знань, досвіду і навичок для вдалого перетворення у зазначені образи.

Література:

1. Болдирева К. Ю. Метод профайлінгу у практиці боротьби зі злочинністю. Одеса, 2020. 36 с.
2. Луковенко Т. О. До проблеми класифікації спеціальних лексичних одиниць (професіоналізмів). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2015. Вип. 51. С. 262–264.
3. Морозова І. Явление речевой мимикрии в английском художественном диалоге. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія : Германська філологія*. 2011. Вип. 551–552. С. 115–126.
4. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 160 с.
5. Ярцева О., Морозова І. Лінгвальні принципи профілювання віртуальної особистості. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 51. С. 386–392.